

**Міністерство освіти і науки України
Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К. Д. Ушинського»**

**Навчально-науковий інститут психології та
суспільних наук
Кафедра політичних наук і права**

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
для практичних занять та самостійної роботи з дисципліни «Громадянське
суспільство та громадські ініціативи»**

для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти
галузі знань С Соціальні науки, журналістика, інформація та
міжнародні відносини
спеціальності С2 Політологія
ОПП «Політологія. Українські та європейські політичні
студії»

Укладач:

Швець С. Л., к. політ. н.

УДК 378.147:005.591.6

*Рекомендовано до друку Вченою радою
Південноукраїнського національного педагогічного університету
імені К. Д. Ушинського (протокол № 2_ від 15._10_.2025 року)*

Рецензенти:

Куспляк Ігор Сергійович, кандидат політичних наук, доцент, заступник директора навчально-наукового інституту публічної служби та управління НУ «Одеська політехніка»

Наумкіна Світлана Михайлівна, доктор політичних наук, професор, завідувач кафедри політичних наук і права Університету Ушинського

Методичні рекомендації для практичних занять та самостійної роботи з дисципліни «Громадянське суспільство та громадські ініціативи» для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти галузі знань С Соціальні науки, журналістика, інформація та міжнародні відносини С2 Політологія ОПП «Політологія. Українські та європейські політичні студії». Укладач: Швець С. Л. ДЗ «Південноукраїнський нац. пед. ун-т імені К. Д. Ушинського». Одеса : Вид-во «Університет Ушинського». 2025. 48 с.

Методичні рекомендації укладені відповідно до освітньо-професійних програм «Політологія» підготовки фахівців другого (магістерського) рівня вищої освіти галузі знань С Соціальні науки, журналістика, інформація та міжнародні відносини С2 Політологія.

У рекомендаціях висвітлено основні завдання щодо організації практичних занять та самостійної роботи з дисципліни здобувачами відповідної освітньої програми з урахуванням сучасних підходів до навчання у закладах вищої освіти. Методичні вказівки орієнтовані на розвиток практичних навичок, критичного мислення, відповідального ставлення до суспільних викликів і формування активної громадянської позиції.

ЗМІСТ

Передмова	4
1. Програма навчальної дисципліни	8
2. Структура навчальної дисципліни	10
3. Плани практичних занять	11
4. Завдання для самостійної роботи	34
5. Критерії оцінювання	42
Рекомендована література	47

ПЕРЕДМОВА

Сучасні процеси суспільного розвитку неможливо уявити без активної участі громадян у вирішенні питань, що визначають якість їхнього життя. Громадянське суспільство постає не лише як простір самореалізації особистості, але й як важливий чинник формування демократичної культури, зміцнення правової держави та забезпечення суспільної стабільності.

Дисципліна «Громадянське суспільство та громадські ініціативи» спрямована на формування у здобувачів вищої освіти системного уявлення про природу, принципи та механізми функціонування громадянського суспільства, а також про роль громадських ініціатив у процесах суспільно-політичних змін.

Запропоновані рекомендації враховують актуальні освітні стандарти, міждисциплінарні підходи та реальні виклики, які постають перед сучасним громадянським суспільством. Вони мають на меті сприяти розвитку проактивності, відповідальності, здатності до командної роботи, лідерства і соціальної мобілізації майбутніх фахівців у галузі політичних наук та публічного управління.

Мета навчальної дисципліни «Громадянське суспільство та громадські ініціативи»:

сформувати у здобувачів системне уявлення про сутність, функції та структурні елементи громадянського суспільства в умовах демократичної трансформації; забезпечити оволодіння сучасними теоріями і моделями взаємодії громадянського суспільства з інституціями влади, бізнесом та міжнародними організаціями; сприяти розумінню ролі громадських ініціатив у процесах політичної участі, захисту прав людини та формуванні публічної політики; сформувати практичні навички аналізу, проєктування та експертизи громадських ініціатив.

Дозвіл на використання ІІІ: здобувачам вищої освіти дозволено використання генеративних інструментів штучного інтелекту (ІІІ) для виконання письмових робіт, наукових досліджень та інших завдань. Однак робота повинна містити оригінальні висновки, аналіз та критичне осмислення.

Можливість перезарахування результатів навчання, отриманих у неформальній освіті: ця можливість надається для сприяння індивідуальним освітнім траєкторіям, визнання попереднього досвіду та досягнень здобувачів, а також для оптимізації їхнього навчального навантаження.

Очікувані програмні результати навчання

ПРН 01. Застосовувати для розв'язування складних задач політології розуміння природи та значення політики як специфічного виду людської діяльності та особливої сфери пізнання, включаючи розвиток уявлень про політику та її сучасні інтерпретації, особливостей реалізації влади у різних політичних системах, їх соціально-економічного, історичного та

соціокультурного контексту.

ПРН 04. Приймати ефективні рішення з питань політики, політичних наук і дотичних проблем, у тому числі у складних і непередбачуваних умовах; прогнозувати розвиток політичних процесів; визначати фактори, що впливають на них і на досягнення поставлених цілей; аналізувати і порівнювати альтернативи; оцінювати ризики та імовірні наслідки політичних рішень.

ПРН 06. Критично осмислювати принципи здійснення влади та публічної політики, політичних інститутів та процесів, світової політики та політики окремих країн та регіонів.

ПРН 08. Розробляти і реалізовувати наукові та прикладні проєкти у сфері політології та з дотичних до неї міждисциплінарних напрямів з урахуванням методологічних, економічних, соціальних, правових та етичних аспектів.

ПРН 09. Здійснювати активну участь в громадських ініціативах, розуміти та ефективно реалізовувати свої права й обов'язки як члена громадянського суспільства, усвідомлювати цінності вільного демократичного суспільства, необхідності його сталого розвитку, верховенства права, прав та свобод людини і громадянина в Україні як фундаментальних засад громадянської освіти.

ПРН 10. Популяризувати, поширювати достовірні, актуальні знання про Україну для набуття суб'єктності в міжнародному публічному (політико-правовому) полі.

ПРН 13. Впроваджувати громадянську освіту з урахуванням її особливостей і форм; вміти визначати потреби, обґрунтовано добирати та застосовувати відповідні методи, форми та технології громадянської освіти для різних категорій осіб.

Очікувані результати вивчення дисципліни

знати:

- сутність, природу, структуру та функції громадянського суспільства у контексті сучасних політологічних концепцій;
- особливості реалізації влади у взаємодії державних інституцій і громадських об'єднань;
- моделі участі громадян та прийнятті політичних рішень;
- методологічні підходи до аналізу діяльності інститутів громадянського суспільства та їх взаємодії з владою;
- стандарти прозорості, підзвітності та участі як ключові орієнтири ефективних громадських ініціатив;
- етичні, правові та комунікативні аспекти участі у громадських ініціативах.

уміти:

- застосовувати набуті знання для аналізу та оцінки ролі громадянського суспільства у політичних процесах;
- прогнозувати вплив громадських ініціатив на державну політику та суспільні трансформації;

- розробляти, оцінювати та впроваджувати прикладні проєкти у сфері громадянського суспільства;
- ідентифікувати ризики та можливості для реалізації громадських ініціатив у конкретному політичному контексті;
- критично осмислювати діяльність інститутів громадянського суспільства, зокрема в умовах кризи демократії;
- здійснювати моніторинг та експертизу публічних політик з позицій громадянського інтересу.

Здобувачі, які використовують ІІІ для допомоги у виконанні завдань, зобов'язані:

- у передмові зазначити факт використання ІІІ у роботі.
- пояснити як саме ІІІ допоміг у створенні тексту (генерація ідей, перевірка фактів, формулювання висновків).
- пояснити, які частини тексту були створені за допомогою ІІІ і в яких аспектах вносено власні корективи

Процедура визнання результатів навчання, отриманих у неформальній освіті Перезарахуванню підлягають лише ті результати навчання (знання, вміння), які відповідають програмним результатам навчання або змісту навчальних тем дисципліни «Громадянське суспільство та громадські ініціативи».

Унаслідок досягнення результатів навчання здобувачі вищої освіти в контексті змісту навчальної дисципліни мають опанувати такі компетентності:

Загальні компетентності:

ЗК03. Здатність розробляти проєкти та управляти ними.

ЗК04. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК06. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

ЗК07. Вміння виявляти, ставити та розв'язувати проблеми.

ЗК09. Здатність діяти дотримуючись морально – етичних норм, цінувати та поважати різноманітність і мультикультурність, дотримуватись принципів толерантності та гендерного балансу в діяльності.

Спеціальні компетентності:

СК03. Критичне осмислення проблем та принципів функціонування та закономірностей розвитку влади та публічної політики, політичних інститутів та процесів, гендерної політики, світової політики та політики окремих країн та регіонів.

СК04. Здатність комплексно аналізувати владу та урядування, політичні системи, інститути та режими, політичні процеси та політичну поведінку у різних контекстах їх функціонування.

СК06. Здатність використовувати широкий спектр концептів і методів для інтерпретації та аналізу політики на місцевому, національному, європейському та глобальному рівні.

СК07. Спроможність ефективно виконувати політико-організаційні, експертно-аналітичні та консультаційні функції на національному та

міжнародному рівні.

СК08. Здатність розробляти методологію, конструювати дизайн та виконувати політологічні дослідження з презентацією результатів.

СК09. Здатність до активної участі у громадських ініціативах з розумінням та ефективним практичним застосуванням принципів громадянського суспільства, його сталого розвитку, усвідомлювати цінності демократії, права та свободи людини і громадянина.

СК10. Здатність аналізувати особливості розвитку громадянського суспільства, ефективно взаємодіяти з неурядовими організаціями та групами інтересу, визначати основні потреби та проблеми у цій сфері для визначення перспектив розбудови громадянського суспільства через впровадження громадянської освіти.

СК12. Здатність організовувати освітній процес у сфері громадянської освіти з використанням інноваційних підходів з урахуванням індивідуальних особливостей учасників, специфіку неформальної та інформальної освіти, мотивувати до громадянської участі.

Міждисциплінарні зв'язки: «Українські та європейські студії в громадянській освіті», «Публічна влада та управління», «Європейські студії: європейське суспільство, політики, євроінтеграція».

2. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Змістовий модуль I. Теоретико-методологічні основи громадянського суспільства

Тема 1. Поняття громадянського суспільства: історія, еволюція, сучасні підходи

Громадянське суспільство як політологічна категорія. Історичні етапи становлення ідеї громадянського суспільства. Ліберальна, комунітарна, неомарксистська, постмодерністська інтерпретації. Громадянське суспільство як середовище самореалізації особистості та простір взаємодії соціальних груп. Громадянське суспільство та правова держава: взаємозв'язок і взаємозалежність. Сучасні концепції громадянського суспільства у країнах Заходу, Центрально-Східної Європи та Глобального Півдня.

Тема 2. Структура громадянського суспільства: суб'єкти, функції, механізми впливу

Суб'єкти громадянського суспільства: індивіди, об'єднання громадян, профспілки, релігійні громади, благодійні фонди, волонтерські рухи, медіа, освітні та культурні інституції. Типологія інститутів громадянського суспільства. Ключові функції: представницька, захисна, інтеграційна, мобілізаційна, освітня, контрольна. Соціальні механізми впливу на державу та суспільство. Взаємозв'язок громадянського суспільства з ринком, політикою та інформаційним простором. Сучасні тенденції організаційного розвитку інституцій громадянського суспільства.

Тема 3. Теорії взаємодії громадянського суспільства і держави

Класичні та сучасні моделі взаємодії: плюралістична, корпоративістська, патерналістська, активістська. Принципи субсидіарності, партисипації, партнерства. Теорія демократичного врядування. Інституціональні механізми участі громадськості в управлінні (громадські ради, слухання, консультації, петиції тощо). Межі і конфлікти між громадянським суспільством і державою. Авторитарні виклики та загрози громадянському суспільству. Відкриті уряди і цифрова демократія. Роль НУО як посередників між державою та громадянами.

Змістовий модуль II. Громадські ініціативи та демократичні трансформації

Тема 4. Громадські ініціативи як інструмент соціальних змін

Поняття громадської ініціативи. Формальні та неформальні ініціативи. Локальні та загальнонаціональні кампанії. Умови виникнення громадських ініціатив: проблемна ситуація, соціальне замовлення, інституційна спроможність. Інструменти та ресурси реалізації ініціатив: комунікаційні кампанії, адвокація, фандрейзинг, краудфандинг. Стадії розвитку громадської ініціативи: ідентифікація проблеми, формулювання цілей, пошук союзників, втілення, моніторинг. Приклади успішних громадських ініціатив в Україні та світі. Оцінка ефективності ініціатив.

Тема 5. Формування громадянських компетентностей та стимулювання громадянської участі: сучасні концепції та інноваційні підходи

Громадянські компетентності як індикатор зрілості громадянського суспільства. Громадянська освіта як інструмент розвитку компетентностей і підготовки до участі у суспільному житті.

Освітні механізми формування активного громадянства: проєктне навчання, симуляційні ігри, інтерактивні тренінги, громадянські хаби, цифрові платформи. Практики мобілізації громадян до участі у суспільному житті: кампанії, флешмоби, цифрова активність, локальні ініціативи. Вплив цифрового середовища на мотивацію до участі

СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви змістових	Кількість годин
-----------------	-----------------

модулів і тем	денна форма						Заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Модуль 1. Громадянське суспільство та громадські ініціативи												
Тема 1. Поняття громадянського суспільства: історія, еволюція, сучасні підходи												
Тема 1. Поняття громадянського суспільства: історія, еволюція, сучасні підходи	20	2	4			14						
Тема 2. Структура громадянського суспільства: суб'єкти, функції, механізми впливу	22	2	4			16						
Тема 3. Теорії взаємодії громадянського суспільства і держави	20	2	4			14						
Змістовий модуль II. Громадські ініціативи та демократичні трансформації												
Тема 4. Громадські ініціативи як інструмент соціальних змін	22	2	4			16						
Тема 5. Формування громадянських компетентностей та стимулювання громадянської участі: концептуальні підходи та освітньо-громадські практики	26	2	8			16						
ІНДЗ	10					10						
Усього годин	120	10	24			10	76					

ТЕМИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

№ теми	Назва теми Форма заняття	Кількість годин	
1	<i>Семінар</i> «Типологія громадянського суспільства в різних політичних режимах»	2	
1	<i>Дискусія</i> «Ключові концепції: соціальний капітал, публічна сфера, участь».	2	
2	<i>Семінар-практикум</i> «Громадські організації, ініціативи, рухи: типологія, завдання, повноваження».	2	
2	<i>Круглий стіл</i> «Порівняння інституцій громадянського суспільства в країнах ЄС та України»	2	
3	<i>Дебати</i> «Громадянське суспільство і держава у контексті співпраці та конфліктності»	2	
3	<i>Семінар</i> «Участь громадськості у виробленні політики: механізми впливу»	2	
4	<i>Семінар-практикум</i> «Ініціативи знизу: громадські кампанії в Україні»	2	
4	<i>Проектна робота</i> «Розробка моделі громадської ініціативи: від ідеї до аналітичного проєкту»	2	
5	<i>Круглий стіл</i> «Громадянські компетентності як індикатор зрілості громадянського суспільства»	2	
5	<i>Семінар-практикум</i> «Цифрова участь: петиції, платформи, мобільні додатки»	2	
5	<i>Семінар-практикум</i> «Взаємодія громадських ініціатив з владою та бізнесом: можливості і виклики»	2	
5	<i>Круглий стіл</i> «Презентація аналітичних мініпроєктів: шлях вирішення суспільної проблеми та оцінка впливу»	2	
Разом		24	

Практичне завдання 1. «Типологія громадянського суспільства в різних політичних режимах»

Мета: Сформувати у студентів цілісне уявлення про різновиди громадянського суспільства, їх характерні риси та механізми функціонування у демократичних, авторитарних та гібридних політичних режимах; розвинути здатність до критичного аналізу взаємодії інститутів громадянського суспільства з державними структурами у різних політичних контекстах

Форма проведення: семінар

Навчальні результати

Студенти знатимуть: класифікаційні моделі та типології громадянського суспільства, розроблені у вітчизняній та зарубіжній науковій літературі; особливості функціонування громадянського суспільства в

демократичних, авторитарних та гібридних політичних режимах; взаємозв'язок між рівнем політичних свобод, інституційними гарантіями та розвитком громадянських ініціатив; роль міжнародних організацій, глобалізаційних процесів та цифрових технологій у формуванні та трансформації типів громадянського суспільства.

Студенти вмітимуть: здійснювати порівняльний аналіз типів громадянського суспільства у різних політичних режимах; застосовувати наукові класифікації та типології для оцінки стану громадянського суспільства в конкретній країні чи регіоні; виявляти чинники, що впливають на розвиток або деградацію інститутів громадянського суспільства; критично оцінювати політичні стратегії взаємодії держави та громадянського суспільства; формувати аргументовані наукові висновки та рекомендації щодо підвищення ефективності громадянських ініціатив у різних політичних контекстах.

Інструктивно-методичні рекомендації: для досягнення мети й навчальних результатів учасники повинні детально ознайомитися з теоретичними питаннями та практичними завданнями. Готуючись до практичного заняття, студенти мають прочитати матеріал збірників, посібників, наукових праць, що рекомендовані у списку літератури, уміти практично застосовувати теоретичний матеріал.

Питання для обговорення:

1. Методологічні підходи до типологізації громадянського суспільства: дослідницькі традиції та політичні контексти.
2. Взаємозв'язок між типом політичного режиму та особливостями функціонування громадянського суспільства.
3. Громадянське суспільство в умовах демократії: функції, виклики, перспективи розвитку.
4. Гібридні та перехідні режими: специфіка становлення та ролі громадянського суспільства.
5. Авторитарні режими та феномен контрольованого або

квазігромадянського суспільства.

6. Політичні трансформації та їхній вплив на інституційну структуру громадянського суспільства.

7. Культурно-історичні чинники як детермінанти типів громадянського суспільства.

8. Межі застосування західних моделей громадянського суспільства до аналізу недемократичних контекстів.

9. Типологізація громадських ініціатив: між активізмом, сервісною діяльністю та політичною мобілізацією.

10. Громадянське суспільство як індикатор стану політичного режиму: теоретичний і емпіричний підхід.

Завдання.

1. Робота в малих групах. Оберіть одну країну з демократичним режимом і одну з авторитарним. Побудуйте порівняльну таблицю основних акторів громадянського суспільства (НУО, ініціативи, профспілки, медіа тощо) з аналізом: їхньої ролі в політичному процесі; рівня незалежності; джерел фінансування; наявності репресій або сприяння з боку держави

Практичне завдання 2. «Ключові концепції: соціальний капітал, публічна сфера, участь»

Мета: Сформувати у здобувачів глибинне розуміння концепцій соціального капіталу, публічної сфери та участі, їхнього значення у функціонуванні громадянського суспільства, а також розвинути здатність до критичного аналізу та застосування цих понять у дослідженнях політичних процесів і практик.

Форма проведення: дискусія

Навчальні результати

Студенти знатимуть: зміст та еволюцію концепції соціального капіталу і її роль у зміцненні соціальної згуртованості та демократичних інститутів; теоретичні підходи до публічної сфери та її функції у формуванні

громадської думки; різновиди та механізми політичної та громадянської участі в умовах демократичних і недемократичних режимів; методологічні підходи до вимірювання соціального капіталу, рівня відкритості публічної сфери та інтенсивності громадянської участі.

Студенти вмітимуть: аналізувати вплив соціального капіталу на рівень громадянської активності та ефективність політичних інститутів; оцінювати стан та потенціал публічної сфери у конкретних політичних контекстах; порівнювати моделі та практики участі у різних політичних системах; застосовувати індикатори та кількісно-якісні методи для дослідження соціального капіталу, публічної сфери та форм участі; інтегрувати аналіз ключових концепцій у формування стратегій розвитку громадянського суспільства та політичної комунікації.

Інструктивно-методичні рекомендації: для досягнення мети й навчальних результатів учасники повинні детально ознайомитися з теоретичними питаннями та практичними завданнями. Готуючись до практичного заняття, студенти мають прочитати матеріал збірників, посібників, наукових праць, що рекомендовані у списку літератури, уміти практично застосовувати теоретичний матеріал.

Питання для обговорення:

1. Соціальний капітал як основа довіри та солідарності у громадянському суспільстві.
2. Публічна сфера як простір формування громадської думки: від Габермаса до сучасних медіа.
3. Політична участь як форма взаємодії громадян з державою: добровільність чи обов'язок?
4. Інституційний та неформальний соціальний капітал: доповнення чи конфлікт?
5. Цифрова публічна сфера: чи можлива емансипація у віртуальному просторі?

6. Участь без залучення: чому пасивність може бути формою політичної позиції?
 7. Соціальні мережі як каталізатор або ілюзія участі.
 8. Як співвідносяться між собою рівень соціального капіталу та ефективність демократичних інституцій?
 9. Горизонтальні зв'язки чи вертикальні структури: який капітал “працює” в авторитарних контекстах?
- Чи може низький рівень участі бути ознакою задоволеності громадян політикою?

Завдання

Виберіть приклад локальної громадської ініціативи (громадський бюджет, екологічна кампанія, урбаністичний проект). Оцініть: рівень залучення громадян; механізми участі; наслідки для місцевої публічної сфери; тип соціального капіталу, який був задіяний.

Практичне завдання 3. «Громадські організації, ініціативи, рухи: типологія, завдання, повноваження»

Мета: Сформувати у студентів здатність ідентифікувати та класифікувати різні види організацій громадянського суспільства, визначати їхні функції, завдання, інструменти впливу та взаємодії з державними структурами.

Форма проведення: семінар-практикум

Навчальні результати

Студенти знатимуть: Основні підходи до типологізації громадських організацій, ініціатив і рухів (за сферою діяльності, масштабом, формою організації, правовим статусом); юридичні засади діяльності ОГС в Україні та міжнародні стандарти; приклади успішних громадських ініціатив і рухів у різних країнах.

Студенти вмітимуть: Здійснювати класифікацію організацій громадянського суспільства відповідно до наукових критеріїв; аналізувати

завдання, повноваження та інструменти впливу ОГС у конкретному політичному контексті; порівнювати досвід функціонування громадських рухів і організацій у різних політичних системах.

Інструктивно-методичні рекомендації: для досягнення мети й навчальних результатів учасники повинні детально ознайомитися з теоретичними питаннями та практичними завданнями. Готуючись до практичного заняття, студенти мають прочитати матеріал збірників, посібників, наукових праць, що рекомендовані у списку літератури, уміти практично застосовувати теоретичний матеріал.

Питання для обговорення:

1. Які критерії доцільно використовувати для типологізації громадських організацій, ініціатив і рухів у політичному аналізі?
2. Як змінюється роль громадських ініціатив у демократичних і авторитарних політичних режимах?
3. У чому полягає ключова відмінність між громадською ініціативою та формалізованою організацією?
4. Наскільки важливою є інституційна сталість для впливовості громадських рухів?
5. Як громадські рухи можуть уникати кооптації з боку політичних акторів і зберігати автономність?
6. Які чинники визначають ефективність діяльності громадської організації на локальному рівні?
7. Чи здатні горизонтальні громадські об'єднання забезпечити системну трансформацію суспільних відносин?
8. Яким чином новітні цифрові інструменти змінюють структуру та динаміку громадських ініціатив?
9. Як державна політика впливає на розвиток або гальмування громадянського активізму в Україні?
10. Які етичні дилеми можуть виникати у взаємодії громадських організацій із донорами, бізнесом чи владою?

Завдання:

Проаналізуйте діяльність громадської організації. Кейс: ГО «ЕкоМісто» виникла у 2017 році у місті Зеленоград (вигадане місто в Україні) як об'єднання волонтерів, які прагнули зменшити кількість пластикових відходів у громадських просторах. Початково діяльність зводилась до проведення прибирань у парках та встановлення окремих контейнерів для пластику, але з часом організація розширила напрямки роботи: просвітницькі лекції у школах, кампанії в соцмережах, адвокація рішень місцевої влади. Визначте її тип, основні завдання, інструменти впливу та досягнення. Побудуйте таблицю SWOT-аналізу.

Практичне завдання 4. «Порівняння інституцій громадянського суспільства в країнах ЄС та України»

Мета: Сформувати вміння аналізувати та порівнювати інституції громадянського суспільства у різних політичних контекстах, визначати спільні та відмінні риси їхньої діяльності, оцінювати ефективність взаємодії з державою та суспільством.

Форма проведення: круглий стіл

Навчальні результати

Студенти знатимуть: основні типи інституцій громадянського суспільства в країнах ЄС та Україні; правові та організаційні засади їхньої діяльності; механізми взаємодії інституцій громадянського суспільства з органами влади; приклади успішних практик у країнах ЄС та Україні.

Студенти вмітимуть: проводити порівняльний аналіз інституцій громадянського суспільства; визначати чинники, що впливають на їхню ефективність; застосовувати отримані знання для розробки рекомендацій щодо вдосконалення діяльності таких інституцій в Україні; аргументовано презентувати результати дослідження.

Інструктивно-методичні рекомендації: для досягнення мети й навчальних результатів учасники повинні детально ознайомитися з

теоретичними питаннями та практичними завданнями. Готуючись до практичного заняття, студенти мають прочитати матеріал збірників, посібників, наукових праць, що рекомендовані у списку літератури, уміти практично застосовувати теоретичний матеріал.

Питання для обговорення:

1. Які основні типи інституцій громадянського суспільства представлені в країнах ЄС та в Україні?
2. У чому полягають ключові відмінності в правовому регулюванні громадських організацій у країнах ЄС і в Україні?
3. Як фінансування громадянського суспільства впливає на його незалежність та ефективність у ЄС і в Україні?
4. Яку роль відіграють міжнародні донори у розвитку громадянського суспільства в Україні порівняно з країнами ЄС?
5. Які особливості взаємодії громадянського суспільства з державними інституціями в країнах ЄС та в Україні?
6. Як історичні та культурні фактори формують інституційний розвиток громадянського суспільства у двох регіонах?
7. Наскільки впливає рівень суспільної довіри на інституційну спроможність ГО в ЄС і в Україні?
8. Які виклики стоять перед українським громадянським суспільством у процесі євроінтеграції?
9. Які успішні практики взаємодії громадянського суспільства та влади в країнах ЄС можуть бути адаптовані в Україні?
10. Як цифрові технології змінюють структуру та функції інституцій громадянського суспільства в ЄС і в Україні?

Завдання:

Робота у малих групах

1. Порівняйте роль і статус громадських організацій у двох країнах: одній із країн ЄС та Україні. Проаналізуйте вплив політичного контексту на їх діяльність.

2.Обговоріть, яким чином правове поле в Україні може бути вдосконалене для зміцнення інституцій громадянського суспільства на прикладі європейського досвіду.

Практичне завдання 5. «Громадянське суспільство і держава у контексті співпраці та конфліктності»

Мета: Сформувати розуміння взаємодії громадянського суспільства та держави в умовах співпраці й конфліктів, виявити чинники, що сприяють або перешкоджають конструктивному діалогу між ними.

Форма проведення: дебати

Навчальні результати

Студенти знатимуть: основні теоретичні підходи до аналізу відносин між громадянським суспільством та державою; приклади моделей співпраці та конфліктності у різних країнах; інструменти врегулювання конфліктів та механізми партнерства.

Студенти вмітимуть: аналізувати конкретні кейси взаємодії НУО та державних органів; визначати причини та наслідки конфліктів між громадянським суспільством і владою; пропонувати шляхи підвищення ефективності співпраці.

Інструктивно-методичні рекомендації: для досягнення мети й навчальних результатів учасники повинні детально ознайомитися з теоретичними питаннями та практичними завданнями. Готуючись до практичного заняття, студенти мають прочитати матеріал збірників, посібників, наукових праць, що рекомендовані у списку літератури, уміти практично застосовувати теоретичний матеріал.

Питання для обговорення:

Участь у колективному обговоренні з динамічним зворотнім зв'язком:

1. Чи може громадянське суспільство бути незалежним і водночас ефективно співпрацювати з державою?

2. У яких сферах співпраця між громадськими організаціями та державними інституціями є найбільш плідною?
3. Які ризики несе надмірне втручання держави в діяльність громадянського суспільства?
4. Як запобігти інструменталізації ГО в політичних інтересах?
5. Чи можлива стратегічна взаємодія між державою та громадянським суспільством у кризових умовах (наприклад, війна, пандемія)?
6. Чи є держава головним партнером громадянського суспільства, чи лише одним з акторів політичної системи?
7. Як громадянське суспільство може впливати на прийняття рішень без конфронтації з владою?
8. Чи може держава легітимно обмежувати діяльність певних інституцій громадянського суспільства?
9. Чи завжди конфлікт між державою та ГО є деструктивним, чи він може мати конструктивний ефект?

Завдання.

Робота в малих групах. Студенти діляться на 2 групи за та проти. «Співпраця між громадянським суспільством і державою є необхідною умовою демократичного розвитку.»

Команда «За» — наводить аргументи про користь синергії, партнерства, реалізації політик.

Команда «Проти» — доводить, що громадянське суспільство має зберігати конфліктність як інструмент контролю влади.

Практичне завдання 6. «Участь громадськості у виробленні політики: механізми впливу»

Мета: Сформулювати цілісне уявлення про механізми впливу громадськості на процес вироблення політики, розвинути здатність аналізувати інструменти та канали участі різних акторів громадянського суспільства у прийнятті рішень.

Форма проведення: семінар

Навчальні результати

Студенти знатимуть: основні форми та інституційні механізми участі громадськості у виробленні політики; національні та міжнародні правові рамки, що регулюють участь громадськості; типи взаємодії між державними органами та інститутами громадянського суспільства у сфері політики; приклади успішних і проблемних практик залучення громадськості в Україні та країнах ЄС.

Студенти вмітимуть: ідентифікувати та оцінювати ефективність конкретних механізмів участі громадськості; аналізувати вплив громадянських ініціатив на зміст і процес ухвалення політичних рішень; розробляти пропозиції щодо вдосконалення механізмів участі громадськості у виробленні політики; застосовувати компаративний підхід для порівняння українських практик з досвідом країн ЄС.

Інструктивно-методичні рекомендації: для досягнення мети й навчальних результатів учасники повинні детально ознайомитися з теоретичними питаннями та практичними завданнями. Готуючись до практичного заняття, студенти мають прочитати матеріал збірників, посібників, наукових праць, що рекомендовані у списку літератури, уміти практично застосовувати теоретичний матеріал.

Питання для обговорення:

1. Що означає «участь громадськості» у процесі публічної політики?
2. Які основні форми участі громадськості у виробленні політичних рішень?
3. Які механізми є найбільш ефективними в українському контексті?
4. Які бар'єри обмежують участь громадян у формуванні політики?
5. Чим відрізняється участь громадян на місцевому рівні від участі на національному?
6. Як інституціалізована участь (громадські ради, слухання тощо) співвідноситься з неформальною участю (акції, ініціативи)?

7. Яку роль відіграють електронні петиції, онлайн-консультації у залученні громадськості?
8. Як впливають міжнародні практики (наприклад, ЄС) на розвиток механізмів участі в Україні?
9. Чи завжди участь призводить до змін у політичних рішеннях?
10. Як оцінити ефективність громадської участі?

Завдання

Вам потрібно залучити громаду до обговорення реформи у сфері охорони здоров'я (освіти, довкілля, транспорту тощо). Розробіть план дій:

1. Які інструменти участі ви використаєте?
2. Як залучатимете маломобільні групи?
3. Як забезпечите прозорість процесу?

Практичне завдання 7. «Ініціативи знизу: громадські кампанії в Україні»

Мета: Сформувати у студентів системне розуміння ролі громадських ініціатив та кампаній «знизу» у політичному та соціальному житті України, а також критично оцінити їхню ефективність, вплив на прийняття рішень і взаємодію з державними інституціями.

Форма проведення: семінар-практикум

Навчальні результати

Студенти знатимуть: визначення та відмінності громадської кампанії, руху та НУО; основні чинники успішності кампаній «знизу» в Україні; типові етапи планування та реалізації громадських кампаній; інструменти та формати громадських ініціатив, включно з цифровими платформами; приклади впливу громадських кампаній на політичні рішення та законодавчі зміни; проблеми та виклики, з якими стикаються ініціативи «знизу».

Студенти вмітимуть: аналізувати структуру та механізми реалізації громадських кампаній; оцінювати ефективність та прозорість дій громадських ініціатив; визначати фактори успіху та ризики для кампаній

«знизу»; порівнювати різні моделі взаємодії громадських ініціатив з державними органами; вести аргументовану дискусію щодо ролі громадськості, лобістських груп та NGO у формуванні політики; розробляти рекомендації для підвищення впливу громадських кампаній.

Інструктивно-методичні рекомендації: для досягнення мети й навчальних результатів учасники повинні детально ознайомитися з теоретичними питаннями та практичними завданнями. Готуючись до практичного заняття, студенти мають прочитати матеріал збірників, посібників, наукових праць, що рекомендовані у списку літератури, уміти практично застосовувати теоретичний матеріал.

Питання для обговорення:

1. У чому різниця між громадською кампанією, рухом і НУО?
2. Які передумови виникнення успішної кампанії знизу?
3. Які етапи реалізації має охоплювати ефективна кампанія?
4. Як цифрові технології змінили формат громадських кампаній в Україні?
5. Які ризики та виклики стоять перед ініціативами «знизу»?
6. Як громадські кампанії можуть впливати на політичні рішення або зміну законодавства?
7. Як держава реагує на громадські ініціативи — сприяє чи протидіє?
8. У чому сила горизонтальних форм самоорганізації в таких кампаніях?
9. Чим можна пояснити більший резонанс деяких кампаній порівняно з іншими?

Завдання

Робота в малих групах.

Вирішення та розбір кейсу. Кейс: у 2015 році в Україні почався активний рух за відкриті дані — активісти, журналісти-розслідувачі та ІТ-спільнота вимагали від органів влади прозорості в управлінні бюджетами, державними закупівлями, комунальним майном тощо. Було створено проєкти «Доступ до правди», YouControl, OpenDataBot, ProZorro, Слово і діло тощо.

Питання для обговорення:

Чому доступ до публічної інформації є інструментом громадського контролю?

Які цілі переслідували ініціатори відкриття державних даних?

Хто є основними акторами руху за відкриті дані?

Які цифрові інструменти допомогли громадськості впливати на владу? Як на запити реагували органи влади? Чи завжди відкриття даних веде до реальної підзвітності? Які бар'єри (технічні, політичні, юридичні) виникали в процесі реалізації? Як рух за відкриті дані вплинув на журналістику та громадський нагляд? У чому полягає довгострокова цінність таких кампаній для демократії? Як досвід України у сфері відкритих даних співвідноситься з практиками ЄС?

Аналітичне завдання:

Оберіть один із проєктів відкритих даних (наприклад, ProZorro, YouControl або OpenDataBot) і:

Визначте, яка проблема спонукала до його створення. Проаналізуйте його інструменти впливу. Оцініть результати для суспільства.

Практичне завдання 8. «Розробка моделі громадської ініціативи: від ідеї до аналітичного проєкту»

Мета: Сформувати у студентів системне розуміння процесу розробки громадської ініціативи, від її концепції до реалізації аналітичного проєкту, а також оцінити ефективність та соціальний вплив таких ініціатив в українському суспільстві.

Форма проведення: проєктна робота

Навчальні результати

Студенти знатимуть: Поняття громадської ініціативи та її розвиток від волонтерства до інституціоналізації; етапи створення та реалізації аналітичного проєкту: планування, впровадження, моніторинг і оцінка результатів; методи формулювання суспільно-політичних проблем у

громадських проєктах; визначення цільових груп та зацікавлених сторін; джерела інформації та методи збору даних для аналітичного обґрунтування;

Студенти вмітимуть: розробляти концепцію громадської ініціативи та аналітичного проєкту; формулювати проблематику та визначати цілі й завдання проєкту; ідентифікувати цільові групи та ключових стейкхолдерів; збирати, обробляти та аналізувати дані для обґрунтування проєкту; застосовувати аналітичні інструменти для оцінки середовища; оцінювати ризики та планувати заходи з їх мінімізації;

Інструктивно-методичні рекомендації: для досягнення мети й навчальних результатів учасники повинні детально ознайомитися з теоретичними питаннями та практичними завданнями. Готуючись до практичного заняття, студенти мають прочитати матеріал збірників, посібників, наукових праць, що рекомендовані у списку літератури, уміти практично застосовувати теоретичний матеріал.

Питання для обговорення:

1. Поняття громадської ініціативи: від волонтерства до інституціоналізації.
2. Етапи розробки аналітичного проєкту: планування, реалізація, моніторинг.
3. Особливості формулювання проблеми в суспільно-політичних проєктах.
4. Визначення цільових груп та зацікавлених сторін.
5. Постановка цілей і завдань громадської ініціативи.
6. Джерела інформації та методи збору даних для аналітичного обґрунтування.
7. Інструменти аналізу середовища: SWOT, PESTEL, Stakeholder Analysis.
8. Ризики у громадській проєктній діяльності та способи їх мінімізації.
9. Комунікаційна стратегія ініціативи: інформування, мобілізація, адвокація.
10. Критерії успішності громадської ініціативи та соціального впливу.

Завдання

1. Оберіть актуальну суспільну проблему, що потребує вирішення або візьміть запропоновані в розділі ІНДЗ.
2. Опишіть коротко контекст, у якому ця проблема існує (соціальний, політичний, правовий аспекти).
3. Сформулюйте мету та 2–3 завдання майбутньої ініціативи.
4. Визначте потенційних стейкхолдерів (зацікавлені сторони) та можливих партнерів.
5. Підготуйте короткий опис концепції громадської ініціативи (до 1 сторінки), що включає: назву, мету, проблему, цільову аудиторію, очікуваний вплив

Практичне завдання 9. «Освіта для демократичної участі: інструменти та формати»

Мета: Сформувати у студентів системне розуміння ролі освіти у формуванні активної громадянської позиції та демократичної участі в Україні, а також оцінити ефективність різних форматів і інструментів громадянської освіти.

Форма проведення: круглий стіл

Навчальні результати

Студенти знатимуть: Основні формати освіти: формальна, неформальна, інформальна; Інструменти навчання громадянській активності, які успішно застосовуються в Україні та за кордоном; Можливості освітніх закладів у стимулюванні участі молоді в суспільно-політичному житті; Роль медіа- та цифрової грамотності у процесах демократичної участі; Методи оцінки ефективності програм громадянської освіти;

Студенти вмітимуть: Аналізувати ефективність різних форматів громадянської освіти; Оцінювати інструменти та методи навчання громадянській активності; Розробляти пропозиції щодо адаптації успішних програм громадянської освіти для українського контексту; Планувати

інтеграцію практик демократичної участі в навчальні програми (дебати, симуляції, волонтерство);

Інструктивно-методичні рекомендації: для досягнення мети й навчальних результатів учасники повинні детально ознайомитися з теоретичними питаннями та практичними завданнями. Готуючись до практичного заняття, студенти мають прочитати матеріал збірників, посібників, наукових праць, що рекомендовані у списку літератури, уміти практично застосовувати теоретичний матеріал.

Питання для обговорення:

1. Що таке «активне громадянство» і які цілі переслідує громадянська освіта?
2. Які громадянські компетентності формуються у сучасному демократичному суспільстві?
3. Які освітні формати (формальна, неформальна, інформальна освіта) є найбільш ефективними для розвитку активної громадянської позиції?
4. Які механізми та інструменти (проектне навчання, симуляційні ігри, інтерактивні тренінги, громадянські хаби, цифрові платформи) сприяють залученню громадян до суспільного життя?
5. Яка роль цифрової грамотності та онлайн-платформ у розвитку компетентностей активного громадянина?
6. Як оцінювати ефективність освітніх програм і громадянських практик?
7. Які виклики стоять перед формуванням громадянських компетентностей у сучасному соціально-політичному контексті?

Завдання

Робота в малих групах

Проаналізуйте приклад успішної програми громадянської освіти в країнах ЄС. Які елементи можна адаптувати в українському контексті?

Результати доповісти на практичному занятті.

Практичне завдання 10. «Цифрова участь: петиції, платформи, мобільні додатки»

Мета: Сформувати у студентів системне розуміння цифрових форм громадянської участі в Україні, їхніх інструментів та можливостей впливу на суспільно-політичні процеси, а також оцінити ефективність і ризики цифрової участі.

Форма проведення: семінар практикум у вигляді тренінгу

Навчальні результати

Студенти знатимуть: Поняття цифрової участі та її основні форми (електронні петиції, платформи, мобільні додатки, громадські опитування); Основні цифрові інструменти участі, які застосовуються в Україні та в інших країнах; Механізм роботи електронних петицій: правове регулювання, вимоги, процедура, ефективність; Основні виклики цифрової участі: цифрова нерівність, безпека даних, маніпуляції, фейкові кампанії.

Студенти вмітимуть: Аналізувати ефективність різних цифрових інструментів участі; Розробляти власні ідеї цифрових ініціатив (петицій, платформ, мобільних додатків); Формулювати чіткі цілі, тексти та обґрунтування цифрових кампаній; Визначати цільову аудиторію та потенційних учасників цифрової ініціативи; Оцінювати ризики та можливі бар'єри для цифрової участі; Проводити аргументовану дискусію щодо ролі цифрових інструментів у громадянській активності.

Інструктивно-методичні рекомендації: для досягнення мети й навчальних результатів учасники повинні детально ознайомитися з теоретичними питаннями та практичними завданнями. Готуючись до практичного заняття, студенти мають прочитати матеріал збірників, посібників, наукових праць, що рекомендовані у списку літератури, уміти практично застосовувати теоретичний матеріал.

Питання для обговорення:

1. Що таке цифрова участь? Які її форми існують?

2. Які основні цифрові інструменти участі використовуються в Україні та країнах ЄС?
3. Як працює механізм електронних петицій: правове регулювання, вимоги, ефективність.
4. Порівняння платформ для участі: «Єдина система місцевих петицій», «Взаємодія!», «DemocracyOS», «Decidim» (Іспанія), «Consul» (Мадрид).
5. Виклики цифрової участі: цифрова нерівність, безпека даних, маніпуляції, фейкові кампанії.

Завдання

Розробіть власну ідею електронної петиції, яка стосується актуальної проблеми на місцевому або національному рівні.

У межах завдання підготуйте: назву петиції; стислий, але чіткий текст петиції із закликом до дії; мету петиції – якого результату ви прагнете досягти; обґрунтування важливості порушеної теми: чому це питання є актуальним, кого воно стосується, які наслідки ігнорування проблеми; цільову аудиторію – хто може підтримати вашу ініціативу.

Практичне завдання 11. «Взаємодія громадських ініціатив з владою та бізнесом: можливості і виклики»

Мета: Сформувати у студентів системне розуміння механізмів взаємодії громадських ініціатив з органами влади та бізнесом в Україні, оцінити ефективність співпраці та визначити можливості й ризики партнерства.

Форма проведення: семінар-практикум

Навчальні результати

Студенти знатимуть: Основні форми взаємодії громадських ініціатив з органами влади; Моделі партнерства «держава–громадськість» та їх ефективність; Ризики співпраці громадських ініціатив з бізнесом; Підходи до забезпечення прозорості та підзвітності спільних проєктів; Роль місцевого самоврядування у підтримці громадських ініціатив; Інструменти адвокації,

які посилюють вплив громадських ініціатив.

Студенти вмітимуть: Аналізувати форми взаємодії громадських ініціатив з владою та бізнесом; Оцінювати ефективність різних моделей партнерства; Визначати ризики та способи їх мінімізації під час спільних проєктів; Розробляти стратегії забезпечення прозорості та підзвітності; Формувати пропозиції щодо розвитку довіри та взаємодії між громадянським суспільством, владою і бізнесом; Використовувати інструменти адвокації для підсилення впливу ініціатив

Інструктивно-методичні рекомендації: для досягнення мети й навчальних результатів учасники повинні детально ознайомитися з теоретичними питаннями та практичними завданнями. Готуючись до практичного заняття, студенти мають прочитати матеріал збірників, посібників, наукових праць, що рекомендовані у списку літератури, уміти практично застосовувати теоретичний матеріал.

Питання для обговорення:

1. Якими можуть бути форми взаємодії громадських ініціатив з органами влади?
2. У чому полягають основні інтереси держави, бізнесу та громадянського суспільства?
3. Які моделі партнерства «держава–громадськість» є найбільш ефективними?
4. Які ризики виникають у процесі співпраці громадських ініціатив з бізнесом?
5. Як забезпечити прозорість та підзвітність під час спільних проєктів?
6. Яка роль місцевого самоврядування у підтримці громадських ініціатив?
7. У чому полягає відмінність між соціально відповідальним бізнесом і бізнесом як партнером громадських ініціатив?
8. Як конфлікт інтересів може впливати на успішність ініціатив?
9. Яким чином можна розбудовувати довіру між громадянським суспільством, владою і бізнесом?

10. Які інструменти адвокації допомагають посилити вплив громадських ініціатив?

Завдання

Кейс 1. Спільний простір: взаємодія ОСББ, місцевої ради та забудовника

Ініціативна група мешканців мікрорайону виступила проти зведення ТЦ на місці скверу. У процес втрутилась міська рада, яка запропонувала компроміс: бізнес бере участь у реконструкції іншого парку, а забудова дозволяється із збереженням частини зеленої зони.

→ Проаналізуйте, чи є ця співпраця збалансованою. Як діяти, якщо одна зі сторін відмовиться від домовленостей?

Кейс 2. Бізнес підтримує волонтерів

Локальна ініціатива зі збору гуманітарної допомоги для ВПО звертається до місцевого бізнесу за підтримкою. Бізнес надає ресурси, але просить про рекламну видимість.

→ Де межа між партнерством і комерціалізацією? Як уникнути маніпуляцій?

Кейс 3. Меморандум, який не працює

Громадська організація підписала меморандум про співпрацю з департаментом міської ради. Через зміну керівництва з боку влади проєкт фактично заморожено.

→ Що можна зробити для захисту довготривалих домовленостей?

Кейс 4. Платформа участі — інструмент або імітація?

Місто запровадило платформу е-участі, де громада може пропонувати ідеї. Але більшість ініціатив відхиляють без пояснення.

→ Чи є це прикладом реальної взаємодії? Як організації можуть реагувати?

Кейс 5. Громадська ініціатива – рушій CSR-проєктів

Невелика громадська ініціатива з екології запропонувала великій ІТ-компанії підтримати прибирання узбережжя та маркування сміттєвих баків. Компанія погодилася й зробила це частиною свого CSR-звіту.

→ Які переваги та ризики такої співпраці? Як громадська організація може залишитись видимою

Практичне завдання 12. «Презентація аналітичних мініпроектів: шлях вирішення суспільної проблеми та оцінка впливу»

Мета: Сформувати у студентів системне розуміння методів розробки та презентації аналітичних мініпроектів для вирішення суспільно значущих проблем в Україні, а також оцінити їхній потенційний соціальний вплив.

Форма проведення: круглий стіл

Навчальні результати

Студенти знатимуть: Поняття аналітичного мініпроекту та його особливості порівняно з класичними дослідницькими або адвокаційними проектами; Критерії визначення суспільної значущості проблеми, яка лягає в основу проекту; Методи вимірювання очікуваного та фактичного впливу громадської ініціативи або політичного рішення; Ключові компоненти ефективної стратегії вирішення суспільної проблеми.

Студенти вмітимуть: Розробляти аналітичні мініпроекти для вирішення актуальних суспільних проблем; Визначати критерії значущості проблеми та цільові групи; Планувати та оцінювати потенційний соціальний вплив ініціатив; Визначати ризики та обмеження реалізації проектів; Підготувати презентацію та аргументовану доповідь про хід і результати мініпроекту.

Інструктивно-методичні рекомендації: для досягнення мети й навчальних результатів учасники повинні детально ознайомитися з теоретичними питаннями та практичними завданнями. Готуючись до практичного заняття, студенти мають прочитати матеріал збірників, посібників, наукових праць, що рекомендовані у списку літератури, уміти практично застосовувати теоретичний матеріал.

Питання для обговорення:

1. Що таке аналітичний мініпроект і в чому його особливості порівняно з класичними дослідницькими або адвокаційними проектами?
2. Які критерії визначають суспільну значущість проблеми, що лягає в основу аналітичного проекту?

3. Якими методами можна виміряти очікуваний і фактичний вплив громадської ініціативи або політичного рішення?

4. Які ключові компоненти має містити ефективна стратегія вирішення суспільної проблеми?

5. Які ризики та обмеження слід враховувати при реалізації локальних ініціатив громадянського суспільства?

Завдання

Представте аналітичний мініпроект, спрямований на вирішення актуальної суспільної проблеми на місцевому або національному рівні.

Презентація має містити:

Формулювання проблеми: у чому її суть, кого вона стосується, чому вона є суспільно значущою?

Мета та завдання проекту: чітко окресліть очікувані результати.

Аналіз поточної ситуації: факти, статистика, думки експертів або громадськості.

Запропоноване рішення або підходи до вирішення проблеми.

Механізми реалізації: які ресурси потрібні, хто має бути залучений (стейкхолдери), який план дій.

Очікуваний вплив: як зміниться ситуація після реалізації ініціативи, як це буде вимірюватися.

Оцінка ризиків і можливих перешкод.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

№ з/п	Назва теми	Кількість годин денна	Форми контролю
1	<i>Поняття громадянського суспільства: історія, еволюція, сучасні підходи</i> Історичні витоки поняття громадянського суспільства в античній філософії. Ідеї громадянського суспільства у працях мислителів Нового часу. Основні теоретичні підходи до громадянського суспільства у XX–XXI століттях. Роль громадянського суспільства в сучасних демократичних системах.	14	Індивідуальна, групова співбесіда усне опитування, перевірка практичних завдань, екзамен
2	<i>Структура громадянського суспільства: суб'єкти, функції, механізми впливу</i> Основні суб'єкти громадянського суспільства: громадські організації, рухи, ініціативи. Функції громадянського суспільства у демократичному суспільстві. Механізми впливу громадянського суспільства на владу та суспільні процеси. Форми участі громадянського суспільства у прийнятті рішень	16	
3	<i>Теорії взаємодії громадянського суспільства і держави</i> Класичні теорії взаємодії: від автономії до співпраці. Моделі співпраці та конфлікту між громадянським суспільством і державою. Теорія «третього сектору» та роль неурядових організацій. Нові підходи: партнерство, адвокація, соціальний капітал у взаємодії з владою.	14	
4	<i>Громадські ініціативи як інструмент соціальних змін</i> Визначення та види громадських ініціатив. Механізми впливу громадських ініціатив на соціальні процеси. Приклади успішних громадських кампаній в Україні та світі. Виклики та перспективи розвитку громадських ініціатив.	16	
5	<i>Формування громадянських компетентностей та стимулювання громадянської участі: концептуальні підходи та освітньо-громадські практики</i> Громадянські компетентності та їх роль Освітні механізми та їхній аналітичний розгляд Виклики та нові тренди в громадянській освіті	16	

	та мобілізації.		
Разом		76	

Тема 1 «Поняття громадянського суспільства: історія, еволюція, сучасні підходи»

Теоретичні питання

1. Які ключові концептуальні ідеї щодо громадянського суспільства були закладені античною філософією, і яким чином вони вплинули на подальший розвиток цієї концепції в історії політичної думки?
2. Як мислителі Нового часу, зокрема Гоббс, Локк і Руссо, інтерпретували роль громадянського суспільства у взаємодії з державою, та яким чином їхні підходи відображаються у сучасних політичних теоріях?
3. Які основні теоретичні підходи до громадянського суспільства були запропоновані у XX столітті (ліберальний, марксистський, неоутилітарний та інші), і чим вони відрізняються щодо розуміння функцій і ролі громадянського суспільства?
4. Які характерні ознаки сучасного громадянського суспільства у демократичних державах, і як вони проявляються у формуванні суспільної політики та контролі за владою?
5. Яка роль громадянського суспільства у забезпеченні демократичних процесів, захисті прав і свобод людини, а також у підтримці балансу між державою та громадянами?

Практичні завдання

1. Наведіть приклади сучасних українських громадських організацій або ініціатив і охарактеризуйте їхню діяльність.
2. Порівняйте функції громадянського суспільства в Україні та іншій демократичній країні (наприклад, Німеччина, Польща).
3. Оцініть, як сучасні технології (соцмережі, платформи для участі) змінили спосіб діяльності громадянського суспільства.

4. Складіть короткий план ініціативи, яка могла б вирішити актуальну суспільну проблему у вашому місті чи регіоні, використовуючи механізми громадянського суспільства.

Рекомендовані джерела та література:

1. Навчальний посібник «Молодіжна політика, заснована на підходах участі». 2023. URL: <chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://rm.coe.int/-/1680ae0ef>
2. Jonathan Davies, Miguel Arana-Catania, Rob Procter Embedding digital participatory budgeting within local government: motivations, strategies and barriers faced. 2022. URL: https://arxiv.org/abs/2209.12598?utm_source=chatgpt.com
3. Keudel O., Huss O. Polycentric governance in practice: the case of Ukraine's decentralised crisis response during the Russo-Ukrainian war. 2024. URL: https://bristoluniversitypressdigital.com/view/journals/jpfpc/39/1/article-p10.xml?utm_source=chatgpt.com
4. Kormyshkin Y. Public participation in the decision-making process at the level of territorial communities. 2022. URL: https://bsagriculture.com.ua/en/journals/tom-26-3-2022/uchast-gromadskosti-v-protsesi-prynyattya-rishen-na-rivni-teritorialnikh-gromad?utm_source=chatgpt.com

Тема 2. «Структура громадянського суспільства: суб'єкти, функції, механізми впливу»

Теоретичні питання

1. Які основні суб'єкти громадянського суспільства та як їх класифікують за формою організації, масштабом діяльності та сферами впливу?
2. Які функції виконує громадянське суспільство у демократичному суспільстві, зокрема у сфері представництва інтересів, контролю за владою та соціальної мобілізації?

3. Які механізми впливу громадянського суспільства на владу та суспільні процеси існують, включаючи адвокацію, лобіювання та інформаційні кампанії?

4. У чому полягають відмінності між громадськими рухами та ініціативами та формалізованими організаціями (ГО, асоціаціями) щодо структури, гнучкості та орієнтації на проблеми?

5. Яка роль громадянського суспільства у формуванні публічної політики та контролі за її реалізацією через участь у обговореннях, моніторинг дій влади та мобілізацію громадян?

Практичні завдання

1. Наведіть приклади громадських організацій, рухів або ініціатив у вашому регіоні та охарактеризуйте їхню діяльність.

2. Проаналізуйте одну функцію громадянського суспільства (наприклад, контроль за владою) на конкретному прикладі в Україні.

3. Опишіть механізми впливу громадянського суспільства на прийняття рішень у місцевій громаді або на національному рівні.

4. Визначте, які форми участі громадянського суспільства у прийнятті рішень найбільш ефективні у сучасних умовах і чому.

5. Складіть короткий план ініціативи громадського руху або ГО, спрямованої на вирішення актуальної проблеми у вашій громаді.

Рекомендовані джерела та література:

1. Мазовіта А. Громадська участь як фактор ефективного врядування і зміцнення демократій в умовах системних змін. Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія: "Юридичні науки". Том. 12, № 1 (45), 2025. С. 147-154.

2. Музиченко Г. В. Співпраця влади та громадянського суспільства як умова подальшого демократичного розвитку України. 2023. URL: https://journals.maup.com.ua/index.php/political/article/view/2302?utm_source=chatgpt.com

3. Пенар А. Взаємодія громадянського суспільства та місцевого самоврядування у кризових умовах: досвід військового часу України. 2025. URL: https://rni.com.ua/index.php/ri/article/view/66?utm_source=chatgpt.com

4. Schmäing S. Urban democracy in post-Maidan Ukraine: conflict and cooperation between citizens and local governments in participatory budgeting. 2022. URL: https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/14616696.2023.2183972?utm_source=chatgpt.com

Тема 3. «Теорії взаємодії громадянського суспільства і держави»

Теоретичні питання

1. Які ключові положення класичних теорій взаємодії громадянського суспільства і держави, зокрема концепції автономії та співпраці?

2. Які моделі взаємодії громадянського суспільства і держави можна виділити, і чим вони відрізняються за рівнем конфліктності та партнерства?

3. У чому полягає сутність теорії «третього сектору» та яку роль у ній відіграють неурядові організації?

4. Які нові підходи до взаємодії громадянського суспільства і держави передбачають партнерство, адвокацію та розвиток соціального капіталу?

5. Як теоретичні моделі взаємодії громадянського суспільства і держави відображаються у сучасних демократичних системах?

Практичні завдання

1. Наведіть приклади успішної співпраці громадянського суспільства і держави в Україні або інших країнах.

2. Проаналізуйте випадок конфлікту між громадською організацією та органами влади: які фактори спричинили конфлікт і як його було вирішено?

3. Оцініть роль конкретної неурядової організації у зміцненні соціального капіталу та підвищенні прозорості державних процесів.

4. Складіть порівняльну характеристику різних моделей взаємодії (автономія, партнерство, адвокація) на прикладі реальних ініціатив.

5. Розробіть короткий план партнерського проєкту між ГО та органами влади для вирішення конкретної соціальної проблеми.

Рекомендовані джерела та література:

1. Методичні рекомендації у сфері відкритого урядування «Взаємодія органів місцевого самоврядування з інститутами громадянського суспільства». 2024. URL: https://auc.org.ua/novyna/vzayemodiya-organiv-miscevogo-samovryaduvannya-z-instytutamy-gromadyanskogo-suspilstva-0?utm_source=chatgpt.com

2. Місцеве самоврядування та суспільні комунікації : навчальний посібник / О. М. Руденко [та ін.]; Міністерство освіти і науки України, Чернігівський національний технологічний університет. Київ : Кондор, 2020. 129 с

3. Навчальний посібник «Молодіжна політика, заснована на підходах участі». 2023. URL: <chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://rm.coe.int/-/1680ae0ef>

Тема 4. «Громадські ініціативи як інструмент соціальних змін»

Теоретичні питання

1. Які види громадських ініціатив можна виокремити залежно від їхньої мети, масштабу та суб'єктів?

2. Які механізми впливу громадських ініціатив на прийняття політичних рішень та суспільні процеси є найбільш дієвими?

3. Чим пояснюється успіх окремих громадських кампаній у різних країнах світу?

4. Які тенденції та перспективи розвитку громадських ініціатив у глобалізованому світі?

Практичні завдання

Порівняйте розвиток громадських ініціатив в Україні та одній з країн ЄС/США за такими критеріями: організаційна структура; механізми залучення громадян; взаємодія з державними інституціями; сталість та довгостроковий ефект.

Рекомендовані джерела та література:

1. Громадський бюджет. URL: <https://budget.e-dem.ua/landing>
2. Відкрите місто. URL: <https://opencity.e-dem.ua/>
3. Мазовіта А. Громадська участь як фактор ефективного врядування і зміцнення демократій в умовах системних змін. Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія: "Юридичні науки". Том. 12, № 1 (45), 2025. С. 147-154.
4. Музиченко Г. В. Співпраця влади та громадянського суспільства як умова подальшого демократичного розвитку України. 2023. URL: https://journals.maup.com.ua/index.php/political/article/view/2302?utm_source=chatgpt.com

Тема 5. «Формування громадянських компетентностей та стимулювання громадянської участі: концептуальні підходи та освітньо-громадські практики»

Теоретичні питання

1. Як громадянська освіта впливає на становлення активного громадянства та політичної культури?
2. Які інноваційні підходи застосовуються для стимулювання громадянської участі?
3. Які інструменти мобілізації громадян виявилися найбільш ефективними у сучасній практиці?
4. Які ризики та виклики постають перед системою громадянської освіти в умовах цифровізації та гібридних загроз?

5. Які нові тренди визначають розвиток громадянської освіти у ХХІ столітті?

Практичні завдання

Оберіть приклад громадянської кампанії (наприклад: «Година Землі», «Let's Do It! World», «Будуємо Україну Разом») та проаналізуйте: як саме вона сприяє формуванню громадянських компетентностей; які механізми мобілізації застосовуються; як кампанія стимулює участь громадян у суспільних процесах

Рекомендовані джерела та література:

1. Пенар А. Взаємодія громадянського суспільства та місцевого самоврядування у кризових умовах: досвід військового часу України. 2025. URL: https://rni.com.ua/index.php/ri/article/view/66?utm_source=chatgpt.com
2. Швець С. Л. Гейміфікація громадянської активності: нові інструменти консолідації суспільства. Актуальні проблеми філософії та соціології. 2025. С. 293-297
3. Швець С. Л. Формування місцевої міграційної політики в контексті локальної демократії. Фахове видання. «Politicus». 2021. № 5. С. 76–80
4. Як громадянське суспільство бачить свою роль у відновленні України? 2023. URL: https://www.irf.ua/yak-gromadyanske-suspilstvo-bachyt-s/?utm_source=chatgpt.com
5. Keudel O., Huss O. Polycentric governance in practice: the case of Ukraine's decentralised crisis response during the Russo-Ukrainian war. 2024. URL: https://bristoluniversitypressdigital.com/view/journals/jpfpc/39/1/article-p10.xml?utm_source=chatgpt.com

Критерії оцінювання

Критерії оцінювання за різними видами роботи

Вид роботи	бали	Критерії
Практичні завдання	0 балів	Здобувач відтворює незначну частину навчального матеріалу, має поверхові уявлення про предмет вивчення, неаргументовано висловлює думку. Використовує необхідні інформаційно-методичні матеріали, виконує практичне завдання за умови сторонньої допомоги.
	1 бал	Знання здобувача є достатньо повними, він самостійно застосовує відповідний навчальний матеріал, виконуючи практичні завдання; аналізує, робить висновки. Відповідь повна, логічна, обґрунтована, але припускається неточностей. Здобувач самостійно використовує необхідні інформаційно-методичні матеріали виконуючи практичні завдання. Виконане завдання у цілому відповідає вимогам, хоча має незначні огріхи.
	2 бали	Здобувач володіє міцними знаннями, оперує ними при виконанні практичних завдань. Самостійно використовує необхідні інформаційно-методичні матеріали виконуючи практичне завдання. Не припускається помилок при його виконанні. Здобувач виступає експертом практичного завдання, що виконали однокурсники.
Самостійна робота	0 балів	Здобувач розпізнає деякі об'єкти вивчення та визначає їх на побутовому рівні, може описувати деякі об'єкти вивчення; має фрагментарні уявлення з предмета вивчення; виконує елементарні прийоми практичних завдань.
	1 бал	Здобувач знає окремі факти, що стосуються навчального матеріалу; виявляє здатність елементарно висловлювати думку; самостійно та за допомогою викладача може виконувати частину практичних завдань; знає послідовність виконання завдання; практичні завдання містять багато суттєвих відхилень від установлених вимог, при їх виконанні потребує систематичної допомоги викладача.
	2 бали	Здобувач самостійно і логічно відтворює фактичний і теоретичний матеріал та наводить приклади; володіє навчальним матеріалом і використовує набуті знання, уміння у стандартних ситуаціях; самостійно виконує практичні завдання відповідно до методичних рекомендацій; практичні завдання мають окремі помилки; користується необхідними навчально-методичними матеріалами.
	3 бали	Здобувач володіє глибокими знаннями, демонструє відповідні компетентності, використовує їх у нестандартних ситуаціях, самостійно працює з інформацією у відповідності до поставлених завдань; систематизує та узагальнює навчальний матеріал; самостійно користується додатковими джерелами інформації; без похибок виконує та аналізує практичні завдання.
Письмова (від 1-3 балів)	0-1	Здобувач не менше ніж на 50% контрольних завдань надав правильну відповідь
	2-4	Здобувач на 51% - 70% контрольних завдань надав правильну відповідь

Контрольна робота	5-7	Здобувач на 71% - 90% контрольних завдань надав правильну відповідь
	8-10	Здобувач на 91% - 100% контрольних завдань надав правильну відповідь
Оцінювання проєктної роботи з використанням ІІІ		
Прозорість використання ІІІ	0-1	1 бал — чітко вказано факт використання ІІІ, описано, як саме було застосовано (наприклад, для генерації тексту, ідей, структурування, редагування тощо). 0 балів — відсутнє посилання на ІІІ або інформація неясна.
Критичне осмислення	0-1	1 бал — продемонстровано аналіз і редагування згенерованого тексту: порівняння варіантів, виправлення фактів, адаптація під тему. 0 балів — текст подано без критичного перегляду, без змін.
Зміст і структура	0-1	1 бал — зміст відповідає темі, аргументи фахові та логічно пов'язані, є вступ, основна частина, висновки. (Також див. критерії оцінювання проєктної роботи). 0 балів — текст поверхневий, відсутня логічна структура
Самостійність і оригінальність	0-3	3 бали — автор додає власну точку зору, демонструє творчий підхід, інтегрує особистий досвід або нестандартні приклади. 2–1 бали — наявні власні міркування, але домінує шаблонна подача. 0 балів — текст повністю згенерований ІІІ без власного внеску. (Додатково див. критерії оцінювання проєктної роботи).
Оформлення і мова	0-1	Дотримано академічних стандартів. (Додатково див. 1 бал — дотримано академічного стилю, відсутні мовні та структурні помилки, оформлення охайне, дотримано вимог. 0 балів — наявні помилки або нехтування стандартами. (Також див. критерії оцінювання проєктної роботи).
Індивідуальне навчально-дослідне завдання: проєктна робота (без використання ІІІ)	0 балів	Завдання не виконано. Відсутня структурована ідея проєкту. Робота є компілятивною, не містить ознак аналітичної чи дослідницької діяльності. Відсутнє бачення проблеми, мети та механізмів реалізації.
	1 – 3 бали	Здобувач подає проєктну ідею без чіткого розуміння проблеми. Визначено загальну мету, але відсутня логіка між елементами проєкту (мета – завдання – інструменти). Відсутнє обґрунтування актуальності ініціативи. Відчувається недостатній рівень самостійності. Наявні суттєві логічні помилки.
	4 – 6 балів	Проєктна ідея визначена, сформульовано мету та базові завдання, однак реалізаційна частина (інструменти, ресурси, зацікавлені сторони) прописані поверхнево або непослідовно. Актуальність окреслена фрагментарно. Спостерігається базове розуміння принципів громадянських ініціатив, однак відсутній критичний чи аналітичний підхід. Часткові порушення логіки та структури викладу.
	7 – 9 балів	Представлено логічно впорядковану модель ініціативи: окреслена проблема, сформульовано мету, завдання, очікувані результати. Продемонстровано розуміння суспільного контексту. Є посилання на відповідні приклади/досвід інших ініціатив. Пропонуються реалістичні механізми реалізації. Робота аргументована, але не повністю

		глибока в аналітичному вимірі. Стиль викладу здебільшого дотримується академічних норм, незначні помилки можливі.
	10 балів	здобувач демонструє глибоке розуміння проблеми та логіку її вирішення через громадську ініціативу. Проект структурований, логічно вибудований, містить всі ключові компоненти (проблема, мета, завдання, інструменти реалізації, партнери, ризики, очікувані результати, вплив). Є інноваційний елемент або оригінальний підхід. Застосовано приклади/аналогії. Виклад послідовний, чіткий, із дотриманням стилістичних і мовних норм. Високий рівень самостійності, аргументованості та креативності.

Критерії оцінювання підсумкового контролю (екзамен)

Для навчальної дисципліни «Громадянське суспільство та громадські ініціативи» за навчальним планом передбачає підсумковий контроль у формі усного екзамену, відводиться 20 балів. Здобувач вищої освіти може скласти екзамен, якщо кількість отриманих впродовж вивчення дисципліни балів не менше як 40. Накопичені здобувачем бали під час вивчення навчальної дисципліни не аналюються, а сумуються. Оцінка за екзамен не може бути меншою за кількість накопичених ним балів

Бали	Критерії
0 балів	Здобувач не відповідає на запитання.
1-5 балів	Здобувач розпізнає деякі об'єкти вивчення та визначає їх на побутовому рівні, може описувати деякі об'єкти вивчення; має фрагментарні уявлення з предмета вивчення; використовує елементарні прийоми виконання практичного завдання.
6-10 балів	Здобувач знає окремі факти, що стосуються навчального матеріалу; виявляє здатність елементарно висловлювати думку; виконує частину практичного завдання.
11-15 балів	Здобувач надає відповіді на запитання в цілому правильні, але здобувач припускається помилок у визначеннях. Здобувач робить власні висновки, наводить приклади практичного використання; виконує практичне завдання з незначними огріхами.
16-20 балів	Здобувач надає відповіді на запитання повні, обґрунтовані, логічно побудовані, з прикладами практичного використання; відповідаючи, здобувач розмірковує, робить власні висновки виконує правильно практичне завдання.

Критерії оцінювання за всіма видами контролю

Сума балів	Критерії оцінки
Відмінно (90-100 А)	Здобувач демонструє міцні знання навчального матеріалу в обсязі, що відповідає програмі навчальної дисципліни, правильно й обґрунтовано приймає необхідні рішення в різних нестандартних ситуаціях; реалізує теоретичні положення навчальної дисципліни виконуючи практичні завдання у сфері діяльності громадянського суспільства. При виконанні практичних завдань проявляє вміння самостійно вирішувати поставлені завдання, активно включається в обговорення, відстоює власну точку зору в питаннях та рішеннях, що розглядаються. Оцінка нижче 100 балів обґрунтовується недостатнім

	розкриттям теоретичних питань навчальної дисципліни, або тим, що студент проявляє невпевненість в тлумаченні теоретичних положень чи складних практичних завдань.
Добре (82-89 B)	Здобувач демонструє знання, володіння матеріалом в обсязі, що відповідає програмі навчальної дисципліни, робить на їхній основі аналіз можливих ситуацій та вміє застосовувати теоретичні положення при вирішенні практичних задач у сфері діяльності громадянського суспільства., але припускається несуттєвих помилок. При виконанні практичних завдань, здобувач самостійно виправляє допущені помилки, кількість яких є незначною.
Добре (74-81 C)	Здобувач має достатній рівень опанування навчального матеріалу, володіє основними теоретичними положеннями, що відповідають програмі дисципліни "Громадянське суспільство та громадські ініціативи". Аналізує приклади функціонування громадянського суспільства, механізми участі громадян та реалізації громадських ініціатив, вирішує практичні ситуації, хоча може припускатися окремих помилок, які усуває за допомогою викладача або однокурсників. Вміє пояснити ключові концепти, наводить коректні відповіді щодо змін ролі громадянського суспільства та інструментів участі за змінених умов. Демонструє впевнене володіння алгоритмами аналізу та ухвалення рішень у сфері громадської активності; помилки не мають системного характеру.
Задовільно (64-73 D)	Здобувач розуміє основні положення навчальної дисципліни, що є визначальними, та орієнтується у напрямі вирішення практичних завдань. Усвідомлює зміст практичних ситуацій, має пропозиції щодо можливих шляхів їх розв'язання. Самостійно виконує завдання за зразком, проте допускає значну кількість неточностей і помилок, які усуває за підтримки викладача або однокурсників. Розуміє ключові принципи функціонування громадянського суспільства, дотримання етичних норм та правил взаємодії громадськості з владою.
Задовільно (60-63 E)	Здобувач поверхнево опанував навчальний зміст, передбачений програмою навчальної дисципліни, володіє основними положеннями на мінімально допустимому рівні. Знання щодо функціонування громадянського суспільства, ролі громадських ініціатив та механізмів взаємодії з органами влади є несистемними, фрагментарними. Виконання практичних завдань має формалізований характер: дотримується загального алгоритму, проте виконує завдання зі значними труднощами та за підтримки викладача. Демонструє нестійкі навички аналітичного мислення і комунікації у контексті громадянської участі; відсутнє глибоке розуміння логіки суспільних процесів і взаємозв'язку між громадськими ініціативами та демократичним врядуванням.
Незадовільно (35-59 FX)	Здобувач має фрагментарні знання, опанувавши менше половини навчального змісту, передбаченого програмою дисципліни. Відсутнє цілісне розуміння ключових понять щодо громадянського суспільства, його інститутів, форм участі громадян та ролі громадських ініціатив. Працює пасивно, практичні завдання виконує з численними помилками; здатен виправляти лише окремі помилки під час нескладних завдань. Не виявляє належного рівня аналітичного мислення, не демонструє достатніх знань для самостійного опрацювання матеріалу.

Засоби діагностування результатів навчання

Оцінювання: індивідуальне опитування, колективна співбесіда, перевірка виконання практичних завдань, формування дидактичного портфоліо, письмове опитування, презентація результатів самостійної роботи, екзамен.

Демонстрування результатів навчання: дискусія, усні доповіді, робота в парах, робота в команді, рольова гра, тренінг, презентація результатів самостійної роботи з використанням/без використання ІІІ.

Розподіл балів, які отримують студенти за результатами поточного і підсумкового контролю (екзамен)

Поточний контроль (практичні заняття, самостійна робота, ІНДЗ)			ІНДЗ	екзамен	Сума
Теми	Бали	Разом	0–10	0–20	0–100
Тема 1	0–10	0–70			
Тема 2	0–10				
Тема 3	0–10				
Тема 4	0–10				
Тема 5	0–20				
Контрольна робота	10				

Шкала оцінювання за всіма видами контролю (екзамен):

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
90–100	A	відмінно
82–89	B	добре
74–81	C	
64–73	D	
60–63	E	задовільно
35–59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
0–34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Рекомендовані джерела інформації

Основна література

1. Методичні рекомендації у сфері відкритого урядування «Взаємодія органів місцевого самоврядування з інститутами громадянського суспільства». 2024. URL: <https://auc.org.ua/novyna/vzayemodiya-organiv-miscevogo-samovryaduvannya-z-instytutamy-gromadyanskogo-suspilstva-0>
2. Місцеве самоврядування та суспільні комунікації : навчальний посібник / О. М. Руденко [та ін.]; Міністерство освіти і науки України, Чернігівський національний технологічний університет. Київ : Кондор, 2020. 129 с
3. [Навчальний посібник «Молодіжна політика, заснована на підходах участі».](#) 2023. URL: <chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://rm.coe.int/-/1680ae0ef>
4. [Jonathan Davies, Miguel Arana-Catania, Rob Procter Embedding digital participatory budgeting within local government: motivations, strategies and barriers faced.](#) 2022. URL: <https://arxiv.org/abs/2209.12598>
5. [T-kit 15: Participatory youth policy.](#) 2024. URL: <https://pjp-eu.coe.int/en/web/youth-partnership/t-kit-15>

Допоміжна

1. Громадянське суспільство в часи війни на прикладі Херсонщини. URL: https://uames.org.ua/hromadianske-suspilstvo-v-chasy-vijny-na-prykladi-khersonshchyny/?utm_source=chatgpt.com
2. Ковальчук В. Громадянська участь в процесі здійснення врядування та легітимації публічної влади в Україні. 2024. URL: <https://www.constjournal.com/pub/4-2024/hromadianska-uchast-protsesi-zdiisnennia-vriaduvannia-lehitymatsii-publichnoi-vlady>
3. Мазовіта А. Громадська участь як фактор ефективного врядування і зміцнення демократій в умовах системних змін. Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія: "Юридичні науки". Том. 12, № 1 (45), 2025. С. 147-154.
4. Музиченко Г. В. Співпраця влади та громадянського суспільства як умова подальшого демократичного розвитку України. 2023. URL: <https://journals.maup.com.ua/index.php/political/article/view/2302>
5. Пенар А. Взаємодія громадянського суспільства та місцевого самоврядування у кризових умовах: досвід військового часу України. 2025. URL: <https://rni.com.ua/index.php/ri/article/view/66>
6. Швець С. Л. Гейміфікація громадянської активності: нові інструменти консолідації суспільства. Актуальні проблеми філософії та соціології. 2025. С. 293-297

7. Швець С. Л. Формування місцевої міграційної політики в контексті локальної демократії. Фахове видання. «Politicus». 2021. № 5. С. 76–80
8. Як громадянське суспільство бачить свою роль у відновленні України? 2023. URL: <https://www.irf.ua/yak-gromadyanske-suspilstvo-bachyt-s/>
9. Keudel O., Huss O. Polycentric governance in practice: the case of Ukraine's decentralised crisis response during the Russo-Ukrainian war. 2024. URL: <https://bristoluniversitypressdigital.com/view/journals/jpfpc/39/1/article-p10.xml>
10. Kormyshkin Y. Public participation in the decision-making process at the level of territorial communities. 2022. URL: <https://bsagriculture.com.ua/en/journals/tom-26-3-2022/uchast-gromadskosti-v-protsesi-prynyattya-rishen-na-rivni-teritorialnikh-gromad>
11. Schmäing S. Urban democracy in post-Maidan Ukraine: conflict and cooperation between citizens and local governments in participatory budgeting. 2022. URL: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/14616696.2023.2183972>

Інформаційні ресурси

1. Міністерство освіти і науки України: URL : <http://www.mon.gov.ua>
2. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського : URL : <http://www.nbuv.gov.ua/>
3. Одеська національна наукова бібліотека : URL : <http://odnb.odessa.ua/>.
4. Бібліотека Університету Ушинського : URL : <https://library.pdpu.edu.ua/>
5. Громадський бюджет. URL: <https://budget.e-dem.ua/landing>
6. Відкрите місто. URL: <https://opencity.e-dem.ua/>